

УДК 070 + 94(477)46

О.В. Богуславський**ЖУРНАЛ “УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО” ЯК РЕЧНИК
ВІЙСЬКОВОЇ ДУМКИ ПОВОЄННОЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ЕМІГРАЦІЇ**

Розбудова структури Українського вільного козацтва (УВК), відродженого після Другої світової війни в Німеччині, у перші повоєнні роки зіткнулася з низкою проблем як фінансового, так і організаційного характеру. І хоча УВК певною мірою змінило ідеологічні основи, відрікшись тим самим від профашистської ідеологічної спадщини, що її сповідувала попередниця – Українська націоналістична козацька організація, розпущена з упадком нацистської Німеччини, проте залишалося, як зазначено в Статуті, “парамілітарною, не політичною і не партійною організацією, яка ставиться лояльно до всіх українських самостійницьких угруповань і працює для ідеї боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу, не зважаючи на форму устрою і влади в майбутній, звільненій від окупанта Україні” [4, с. 40]. Таким чином, ставлячи перед собою завдання плекати українські козацько-військові традиції та формувати мілітарне світобачення серед членства і в суспільстві, УВК працювало для втілення в життя ідеї здобуття самостійної Української держави.

З 1947 р., ще в Німеччині у таборах так званих “переміщених осіб”, УВК починає видавати свій неперіодичний орган, циклоstileвий бюлетень “Вільне Козацтво”. В Європі з’явилося лише одне число цього видання. Після остаточного розселення повоєнної хвилі еміграції ідею та організацію УВК було пере-

несено до США. У 1963–1965 рр. у Нью-Йорку заходами та коштом Головного осавула відділу преси В. Шостака видання бюлетеня відновилося. Це було продовження попереднього видання, яке появлялося накладом 100 примірників і було призначене, головним чином, для внутрішніх потреб членів організації. Всього за означений період вийшло сім чисел бюлетеня “Вільне Козацтво”, а далі його видання було припинено через брак коштів [3, с. 56].

З перебігом часу козацький рух в Америці починає активуватись – збільшується кількість членів, з’являються нові організаційні структури в українських поселеннях у різних країнах. Через те з’явилася нагальна потреба мати свій український козацький орган. І наказом від 7 січня 1968 р. виконувач обов’язків Військового отамана генерал В. Дяченко призначає редакційну колегію майбутнього журналу в такому складі: редактор – Генеральний писар УВК А. Кущинський і члени – М. Петруняк, В. Засадний та В. Ішук. “Редакційна колегія, вважаючи видання журналу як продовження попереднього бюлетеня “Вільне Козацтво”, але беручи до уваги поширення завдань цього видання, постановила назвати журнал “Українське Козацтво” – неперіодичний орган Українського Вільного Козацтва” [1, с. 1–2]. З 1972 р. журнал стає ілюстрованим кварталником з накладом 1 000 примірників, до того ж видавництво не мало дефіциту та боргів [2, с. 40].

Ставлячи за головне завдання популяризувати і відновлювати традиції та козацьку ідею, редакція “Українського Козацтва” звертала увагу передусім на молодіжну аудиторію, що, до речі, було зазначено і в Статуті УВК: “Приймаємо до козацького стану всякого віку молодь..., а отже – “козацькому роду нема переводу”. Тому наша організація не підлягає природньому вимиранню, як усі українські комбатантські організації” [4, с.40].

Найбільше уваги на своїх сторінках “Українське Козацтво” приділяло питанню пропаганди українських військових традицій. І хоч видання не мало чіткої структури друківаних матеріалів, зміст можна умовно поділити на певні основні рубрики. Перша з них – “Ідеологічні й організаційні статті” – містила матеріали відповідного характеру, як от: “Напрявні УВК” [5, 1969–1970, ч. 13, с. 3–4] П. Самутина, “Чому Українське Вільне Козацтво?” [5, 1970, ч. 14, с. 3–5] та “Мета УВК на тлі сучасності” [5, 1975, ч. 31, с. 4–5] П. Бабяка, статті видатного діяча українського

козацького руху В. Ємця “Пошануймо козацьку традицію” [5, 1971, ч. 15, с. 29–32] та “Пошануймо козацьку мовну традицію” [5, 1973 ч. 26, с. 26–30], “Дотримуємось козацької традиції” [5, 1972, ч. 22, с. 28–29]. Але найбільший внесок у наповнення журналу статтями, присвяченими проблемам відродження та плекання української військової традиції, зробив відповідальний редактор “Українського Козацтва” А. Кущинський: “Бо ми браття козацького роду” [5, 1973, ч. 25, с. 3–5], “Ідеологічні та організаційні особливості УВК” [5, 1974, ч. 27, с. 7–10], “На герць до праці (програма праці)” [5, 1975, ч. 34, с. 53–60], “Традиційна національна державницька сила” [5, 1977, ч. 43, с. 5–9], “Парамілітарність, єдність і соборність” [5, 1979, ч. 58, с. 1–5]. Ці матеріали доповнював ряд редакційних статей: “Наші ідейні засади і мета” [5, 1971, ч. 17, с. 9–12], “До ідейних засад УВК” [5, 1976, ч. 39, с. 34–37] тощо.

Іншу частину матеріалів можна умовно окреслити рубрикою “Козаччина XVI–XVIII ст.”, яка є важливим джерелом з історії козацтва. Тут представлені матеріали як загальної, популярної історії, так і солідні наукові розвідки, серед яких потрібно виділити такі: “Запорозька еміграція” [5, 1969, ч. 11, с. 12–13] М. Андрусика, “Роля козаччини у соціальної проблематиці України” [5, 1970, ч. 14, с. 8–17], “Судівництво і кари на Запорозжю” [5, 1973, ч. 24, с. 15–19] Л. Вербинця, “Прапорництво українського городового козацтва” [5, 1971, ч. 17, с. 24–29] Р. Климкевича, “Про школи в Запорозькій Січі” [5, 1977, ч. 42, с. 6–10] І. Пухи, цикл статей “Військо Запорозьке Низове” Я. Токаржевського–Карашевича, що друкувалися в кількох числах (46–52) тощо. Не були обійдені увагою й окремі історичні постаті доби козаччини. Серед них – І. Сірко, Б. Хмельницький, М. Кричевський, П. Кальнишевський, І. Мазепа, К. Гордієнко, І. Виговський, Й. Гладкий, П. Полуботок, М. Кривоніс та багато інших.

Питанням історії формування та становлення українського вільного козацтва в роки визвольних змагань теж приділялося багато уваги. Про це свідчать статті “Спогади про початки УВК в 1917 р.” [5, 1972, ч. 22, с. 16–18] Л. Биковського, “Українське Вільне Козацтво та його з’їзд у Чигирині” [5, 1971, ч. 20, с. 30–37] Я. Водяного, “Історія Звенигородського Коша УВК” [5, 1978, ч. 44, с. 16–18] О. Доценка, “Участь Вільного Козацтва у протибільшовицькій боротьбі” [5, 1969, ч. 11, с. 17–18] А. Жука, “Українське Вільне Козацтво в роках 1917–1918” [5, 1971, ч. 15,

с. 22–24] А. Кушинського та інші. Питанням генези та історії УВК були присвячені спогади його ініціаторів та організаторів П. Скоропадського, К. Лисюка, І. Ціпка, І. Полтавця–Остриниці, З. Різникова, В. Задояного.

Під рубрикою “Хроніка Українського Вільного Козацтва на чужині” подавалася важлива інформація про відновлення та розбудову інфраструктури козацького руху в місцях нових українських поселень: “Початки козацького руху в Західній Австралії” [5, 1968, ч. 9 с. 48–49] О. Менцинського, “Українське молоде козацтво в Бразилії” [5, 1971, ч. 18, с. 22–23] О.А. Несвидіва, “Спільне свячення чотирьох станиць УВК в Чікаго” [5, 1973, ч. 24, с. 43] Г. Репи тощо.

Особливу увагу редакція “Українського Козацтва” приділяла новітнім українським військовим формаціям, що діяли у ХХ ст.: “У 60-ліття невмирущої слави УСС-ів” [5, 1974, ч.29, с.22–24] П. Бабяка, “Командир Буковинського Куреня” [5, 1977, ч.40, с. 26–27] П. Войновського, “2-га Українська Дивізія УНА” [5, 1972, ч.19, с.40–41] В. Гладича, “Генерал Роман Шухевич–Чупринка козацького роду” [5, 1968, ч.9, с.32] М. Петруняка, “Про український легіон у В’єтнамській війні” [5, 1969, ч.11, с.40–41] П. Шандрука, “На синьому чорному морі в роках 1917–1919” [5, 1975, ч.32, с.4–25] С. Шрамченка. Активізація уваги до новітньої історії українського війська припадає на кінець 70-х – початок 80-х рр., що було обумовлено також і природним відходом учасників перших визвольних змагань (1917–1921 рр).

Публікації журналу торкалися також історії козаччини. Так, на сторінках “Українського Козацтва” друкувався ряд творів українських письменників: “Легенда про Січ” [5, 1975, ч. 36, с. 1] О. Бердника, “Козацькому роду нема переводу” [5, 1974, ч. 29, с. 42] Л. Пилипенка, “Конотопська слава” [5, 1978, ч. 44, с. 34] Я. Славутича, “Козацька молитва” [5, 1969, ч. 11, с. 61] та “Іван Підкова” [5, 1973, ч. 23, с. 9] Т. Шевченка тощо. Знайшли відображення в журналі навіть питання літературознавства: “Козацтво у творах Т. Шевченка” [5, 1975, ч. 35, с. 22–23] П. Гріна, “Тип запорожця у О. Стороженка” [5, 1976, ч. 39, с. 12–13] та “Правда козацька у М. Гоголя” [5, 1977, ч. 40, с. 15–16] Д. Донцова, “Доля однієї козацької пісні” [5, 1975, ч. 32, с. 30] Т.Б-ка та ін.

У 1982 р., через хворобу складає обов’язки редактора й адміністратора журналу “Українське Козацтво” А. Кушинський, а редакцію було перенесено з Чікаго до Айслінгтону (Канада). Ре-

дакційну колегію очолили М. Гуга і Т. Волошин. З другої половини 80-х рр. журнал виходить неперіодично, друкуючи на своїх сторінках переважно матеріали, що стосуються загальної історії України.

1. Від редакції // Українське Козацтво. 1968. Ч. 9. С. 1–3. 2. В п'ятирічний ювілей "Українського Козацтва" // Українське Козацтво. 1974. Ч. 27. С. 40. 3. Діяльність Проводу УВК за каденції 1969–1973 рр. // Українське Козацтво. 1973. Ч. 26. С. 50–57. 4. Кушинський А. Запорозька Січ мала 38 куренів // Українське Козацтво. 1972. Ч. 20. С. 40–41. 5. Українське Козацтво. 1968–1979.